

Klímaigazságosság és
nemzedékek közötti
méltányosság a
klímaperek
gyakorlatában:

Mit (nem)
finanszírozhat az állam
a dekarbonizációs
átmenet idején?

Dr. Sulyok Katalin Ph.D., LL.M. (Harvard)

Sulyok.Katalin@ajk.elte.hu

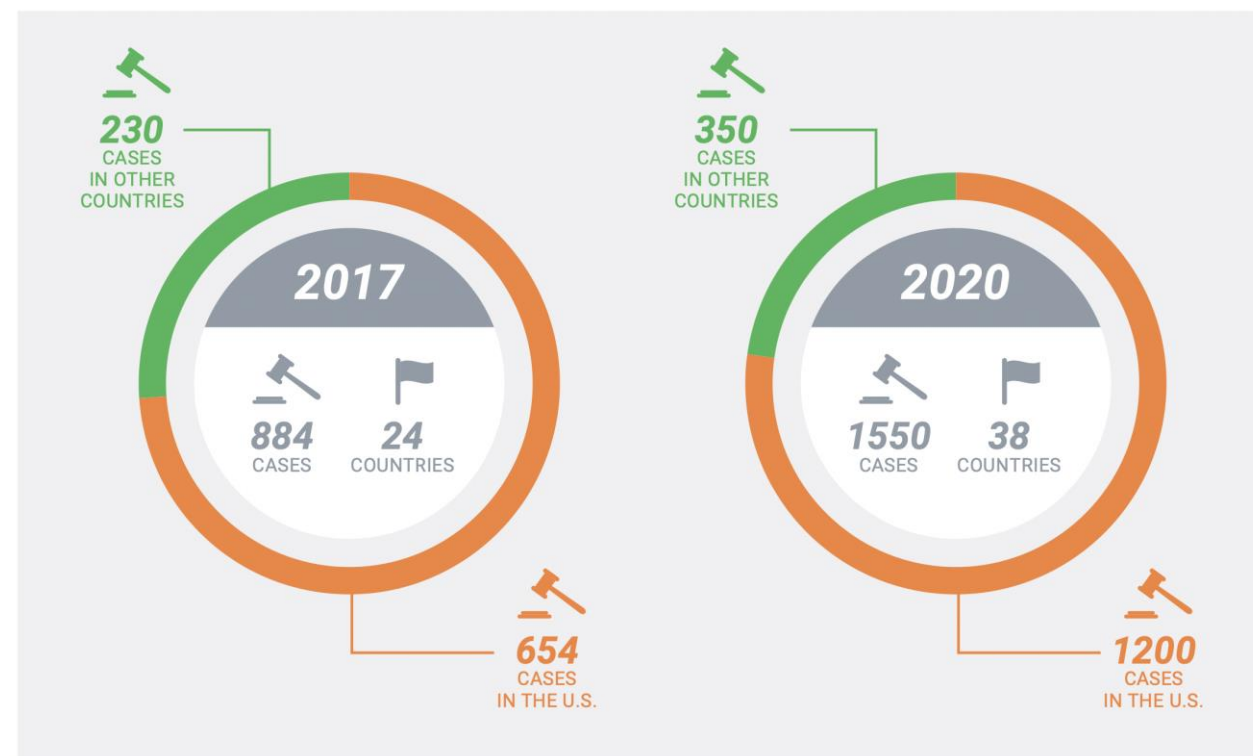
Adjunktus, ELTE ÁJK

Vezető főtanácsos, AJBH

Nemzetközi klímajog

- Párizsi Megállapodás:
Nemzetileg meghatározott vállalások (NDC) – azaz nincs az egyes országokra kötelező nemzetközi jog alatt kötelező mitigációs célszám
- PM: hőmérsékleti cél (1,5-2⁰C)
- IPCC ajánlások a hőmérsékleti cél teljesítéséhez szükséges globális kibocsátáscsökkentés mértékéről
- ÜHG csökkentés mértékéről az államok szabadon dönthetnek – vagy mégsem?

Number of cases

Note: The data is current as of 1 July 2020.

Klímaigazságosság a nemzedékek között

- Klímaváltozás intergenerációs válság
- Párizsi Megállapodás utal a nemzedékek közötti méltányosság elvére
- Nemzeti alkotmányok esetenként elismerik (Alaptörvény P) cikk)
- Nevesítés hiányában nemzetközi emberi jogi kötelezettségekből “olvasható ki”
- Morális felelősségből egyre inkább jogi felelősség, amely nemzeti bíróságok előtt kikényszeríthetővé vált az elmúlt évek klímapereiben

Klímaperek

Heterogén kategória

Szigorúbb mitigációs illetve adaptációs intézkedéseket kikényszerítő

Klímakárok megtérítésére illetve adaptációs költségek viselésére irányuló eljárások

Nemzeti és nemzetközi bírói fórumok előtt

Állam vagy egyedi nagykiadás ellen, újabban: fosszilis finanszírozók, vezető tisztségviselők ellen is

Változatos anyagi jogi jogalapokon

Felperes: magánszemély, NGO, jövő generációk nevében

Urgenda (2019): az első európai döntés

- Kártérítési jogalap, majd ECHR 2. és 8. cikkek
- alapjogsértő a holland nemzeti mitigációs útvonal
- Legfelsőbb bíróság számszerűen meghatározott, gyorsabb kibocsátáscsökkentésre kötelezi a kormányt

Nemzeti klímátörvények alacsony ambíciószintje jogsértő

- **Klimaatzaak: brüsszeli elsőfokú bíróság**
 - Jogsértést állapít meg: belga Ptk. szerinti elvárt gondosság, és ECHR 2., 8. cikkek
 - Nem határozza meg a bíróság a kibocsátáscsökkentés pontos mértékét
- **Friends of the Irish Environment: High Court of Ireland**
 - Nemzeti mitigációs tervet megsemmisíti
 - Magasabb rendű jogszabállyal ellentétes a terv
- **Neubauer v. Németország: Német Szövetségi Alkotmánybíróság**
 - Szövetségi klímátörvény sérti az Alaptörvényt, jövőbeli szabadságjogok korlátozását eredményezi, amiért nem kellően ambíciózus a 2030-as célszám, és amiért nem tudható, hogy pontosan milyen kibocsátáscsökkentési ütemezés várható 2030 után a dekarbonizációs cél tartása érdekében

Klímakárok okozásért való kártérítési felelősség

- Párizsi Közigazgatási Bíróság: Notre Affaire à Tous v. France
- Mitigációs vállalások teljesítésének elmaradásával Franciaország környezeti károkat okozott
- 1 euro kártérítés nemvagyoni károkért

Egyedi ÜHG-forrásokra, szektorokra vonatkozó szabályok, hatósági döntések elleni perek

- KHV körében legyenek vizsgálándók a klímahatások is
- Bányászati tevékenység tiltása klímahatások okán (NSW)
- Egyedi kőolaj- és gázkiterlemlési projektek engedélyezésének megtámadása
 - People v. Arctic Oil (sikertelen)
- Repülőtér fejlesztés megtámadása (sikertelen)
- Rövidtávú repülőjáratokra vonatkozó, a vasúti közlekedésnél kedvezőbb adószabályok alapjogsértők (perlési jogosultság hiányában elutasítás)

Megújuló energiák mellőzése

- megújuló energiaforrások engedélyeztetésének hiánya alapjogsértő (folyamatban)
- CJEU: szélerőművek engedélyezésére vonatkozó megszorító szabályok összeegyeztethetők az EU joggal, amennyiben arányosak és szükségesek

Egyedi kibocsátó felelőssége

- Milieudefensie v. Shell (2021): mitigációs kötelezettség
- Lliuya v. RWE: klímaadaptációs költségek megtérítése iránt
- Fogasztóvédelmi jogsértés: klímakockázatokkal kapcsolatosan a fogyasztók és a részvényesek megtévesztése (Exxon Mobile)
- Részvényesi jogok sérelme költséges és klímakockázatokkal terhelt szénerőmű-beruházás miatt (lengyel ügyek)

Finanszírozói felelősség

- 2020: McVeigh v. REST (Ausztrália): Nyugdíjalap felelőssége a tagok információs jogainak sérelméért, amiért a nyugdíjalap nem tájékoztatta őket a befektetések klímakockázatainak értékelési módjáról (peren kívüli egyezség)
- 2021: ClientEarth v Belgian National Bank: Nemzeti Bank fosszilis kötvényszerzési programja EU jogot sért (folyamatban belga bíróságok előtt, másodfokon)
- 2022: EU Bizottság által jóváhagyott, közérdekű fosszilis beruházások listája jogellenes, sérti az EU klímarendeletet - NGOk felülvizsgálati kérelme (folyamatban)

Folyamatban lévő ügyek Strasbourgban

- KlimaSeniorinnen v. Svájc
- Portugal gyermekek v. ET tagállamok
- Greenpeace Nordic v. Norvégia
 - Fosszilis projektek állami engedélyezése
- Grande-Synth v Franciaország

Klímaigazságosság és klímaperek

- Nincsenek eleve sikerre “ítélve” ezek az eljárások
- Dogmatikailag sok nyitott kérdés
- De egyre több államban, egyre nagyobb számban, egyre többször sikeres a felperes
- Egyre többféle perstratégia – a klímaváltozásért való felelősség “kitágítása” (alperesi kör szélesedik) – még inkább a felelősségi szakadék “bezárása” a klímaigazságosság érvényesítése érdekében
- A modern ember képessé vált rendszerszinten átalakítani a Föld geokémiai ciklusait, ökoszisztémáit – ennek eredményeiért a morális és jogi felelősséget is viselnie kell
- Klímaigazságosság feltétele a jogi felelősség átalakulása (bicikli metafora)

